

แหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ แบบทางเลือกของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

An Alternative Community Learning Center for the Thai Youth in the Northeast

สมบัติ ฤทธิเดช¹ ประสพสุข ฤทธิเดช² และจีระนัน เสนาจักร³

Sombat Rittidej,¹ Prasobsuc Rittidej² and Jeeranan Sanajak³

บทคัดย่อ

ปัญหาการวิจัยเรื่องนี้ เกิดจากเยาวชนไทยในช่วงวัยการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนหรือวันหยุดทึนเรียน ที่เี่ยวเตร่ รวมกันแข่งรถ เสพสิ่งเสพติด ทำให้ไม่สนใจการเรียน ผลการเรียนต่ำ เด็กออกโรงเรียนกลางคัน ส่งผลให้สังคมไทยมีเยาวชนที่ไม่มีคุณภาพ การศึกษาวิจัยแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและปัจจัยที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเกิดการเรียนรู้แบบทางเลือก มีพื้นที่วิจัยอยู่ที่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 6 บ้านกุดแคน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม วิธีการศึกษาใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ทั้งแบบโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง และการจัดกลุ่มสนทนา ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน คือ เด็กเยาวชนที่ออกโรงเรียนกลางคันมีอายุ 8-25 ปี เพศชายและเพศหญิงจำนวน 15 คน ผู้ปกครอง 5 คน ผู้บริหารโครงการแหล่งเรียนรู้ของชุมชน 3 คน ครูภูมิปัญญาพื้นบ้าน 3 คน และผู้นำชุมชน 4 คน นำเสนอผลวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

การสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาเกิดจากองค์การเอกชนของตระกูล ฤทธิเดช มีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบสานอุดมการณ์ของพ่อ ต้องการคืนความรู้สู่สังคม และให้เด็กเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รักการเรียนมากขึ้น แหล่งเรียนรู้แห่งนี้ชื่อว่า “แหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านหลังเรียนปู่ทวดครูสิงห์ ฤทธิเดช” เป็นพื้นที่ส่วนบุคคลที่มอบให้ชุมชนบ้านกุดแคนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ใช้ทำกิจกรรมร่วมกัน ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดการเรียนรู้แบบทางเลือก ได้แก่

1. แหล่งเรียนรู้เป็นพื้นที่ทางสังคม มีความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นสมาชิกโครงการร่วมกันทำกิจกรรมเรียนรู้
2. เด็กและเยาวชนเรียนรู้แบบพึ่งตนเองจากมุกิจกรรมต่างๆ ที่จัดไว้ในอาคารเรียนและภายนอกอาคารเรียน
3. การเรียนรู้ทักษะอาชีพโดยครูภูมิปัญญาและตนเอง
4. การเรียนรู้จากแนวคิดเด็กนำผู้ใหญ่หนุนเสริมการทำกิจกรรม โดยบุคคลในตระกูลฤทธิเดชและประชาชน ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ชุมชน คือสร้างชุมชนน่าอยู่ ครอบครัวยุ่งน เด็กเยาวชนไม่ทะเลาะวิวาท และชุมชนมีพื้นที่คุณภาพ

¹ DODT (Organization Development and Transformation) อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² ป.ร.ด.(ไทยศึกษา) อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1 แห่งให้ทุกคนได้เข้ามาทำกิจกรรมที่ตนเองชอบร่วมกับคนอื่นๆ หรือทำกิจกรรมด้วยตนเองอย่างมีความสุข ส่งเสริมการเรียนรู้แบบทางเลือกตามอัธยาศัยที่เกิดจากปัจจัยภายในของเด็ก แสวงหาการสร้างอนาคตของตนเอง

คำสำคัญ : แหล่งเรียนรู้ของชุมชน การเสริมสร้างการเรียนรู้แบบทางเลือกของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

ABSTRACT

The research questions arose from youths' problems: such as, playing truants, motorcycle racing and drug taking. The students, primary and secondary school levels, did poorly in class or dropped out from school. The Thai society, therefore, had to take in poorly-prepared youths. This study aimed to build an alternative learning center for the Thai youth so that they could efficiently spend their free time. The community learning center was located at No. 1, Moo 6, Ban Koodkan, Tambon Nong No, Muang District, Mahasarakham Province. This study was a qualitative research making use of documentary studies, interviews and focus-group discussions. Subjects of the study were 15 primary and secondary schools' dropouts of 8-25 years old, 5 parents, 3 administrators of the community learning center, 3 teachers and 4 community leaders; making a total of 30 informants. Results of descriptive analysis of data revealed that the community learning center was established by the Rittidet family members. Mr. Sing Rittidet's sons and daughters turned their father's ideology into concrete practice by building a community learning center on their land to be used as a knowledge source that could benefit all people at Ban Koodkan. The goal was to assist youths to use this center as an alternative knowledge source and efficiently spend their free time as follows:

1. As a social-based learning center establishing close relationship among students, parents, and local experts.
2. Children and youths had opportunity to develop self-reliance in learning from various activity corners provided in and outside their community learning center.
3. Children and youths could acquire occupational skills by themselves and from local experts.
4. Learning could occur through activities initiated by youths, supported by adults in the community, e.g. the Rittidet family members and the general public. In conclusion, this alternative learning center could be a catalyst in building proper condition for family and community life: warm families and youths of proper discipline and conduct. The center was used to suit individual and community needs: such as happy time, pleasant social activities and alternative learning opportunity as they seek to acquire skills essential for their future.

Keywords : Community Learning Center, Building Alternative Learning Among the Youths of Northeast Thailand, Youths' Problem

บทนำ

บทความนี้เป็นผลงานวิจัยเรื่องการสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านหลังเรียนภูทวด ครูสิงห์ ฤทธิเดช โครงการนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยในโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Child Watch) ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างศูนย์เบ็ญจกมลสถานชาวอีสาน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันรามจิตติ และสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 และได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากโครงการบริการวิชาการแก่สังคมของฝ่ายแผนพัฒนางานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากงบประมาณรายได้เงินของแผ่นดิน ปี พ.ศ. 2552 ซึ่งการสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนจัดทำขึ้นเนื่องจากปัญหาสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชนของสังคมไทยในรอบปีที่ผ่านมา สะท้อนปัญหาที่ทำให้เด็กและเยาวชนพบกับปัจจัยเสี่ยงหลายๆ เหตุ เนื่องจากครอบครัวสื่อพื้นที่การศึกษาไม่มีคุณภาพ สถาบันครอบครัวอ่อนแอ สื่อลามก การศึกษาไม่สนองต่อความต้องการของเด็ก เพราะครูยึดตนเองเป็นที่ตั้ง สอนในสิ่งไกลตัวเด็ก ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเป็นคนไม่มีคุณภาพ วิธีแก้ไขปัญหาลให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นคนมีคุณภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์เข้มแข็งทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีนิสัยที่ช่วยสร้างชาติให้แข็งแกร่ง ได้แก่ ความขยัน มุมานะ อดทน ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย รวมทั้งรักษาความน่ารัก มีเสน่ห์แบบไทย ได้แก่ ความมีน้ำใจ ความรักในภาษาวัฒนธรรมไทยก็คือสังคมไทย ต้องมีปัจจัยสร้างคุณภาพที่ช่วยหล่อหลอมเด็กไทยให้เติบโตอย่างดี เช่น การมีครอบครัวคุณภาพ พื้นที่คุณภาพ การศึกษาคุณภาพ ซึ่งปัจจัยสำคัญเหล่านั้นจำเป็นต้องมีกลไกขับเคลื่อนจากคนภายในชุมชนและสังคมภายนอกร่วมมือกันสร้างพื้นที่คุณภาพ (อมรวิทย์ นาคกรทรรพ, 2549 : 40) เช่น ในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกระบวนการสร้างพื้นที่คุณภาพจากแหล่งเรียนรู้ของชุมชนด้วยแนวคิดการคืนความรู้สู่สังคมและบูรณาการกับแนวคิด “เด็กนำผู้ใหญ่หนุน” เกิดขึ้นในพื้นที่แหล่งเรียนของชุมชนตั้งอยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 6 บ้านกุดแคน ตำบลหนองโน อำเภอ

เมือง จังหวัดมหาสารคาม การศึกษาแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมีกระบวนการสร้างและมีปัจจัยสำคัญอะไร จะช่วยให้แนวทางแก่ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายได้นำไปพัฒนาเด็ก เยาวชน และชุมชนของตน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดการเรียนรู้แบบทางเลือก

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง และการจัดกลุ่มสนทนา ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 30 คน นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

การสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

ประวัติความเป็นมาของการสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา เกิดจากองค์กรเอกชนตระกูล “ฤทธิเดช” มีบิดาเป็นครู เคยรับราชการครู สอนที่โรงเรียนบ้านกุดแคน ด้วยความรักในวิชาชีพครู บิดาได้อบรมสั่งสอนบุตรธิดาให้เป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์ ทำความดีต่อสังคม ด้วยวิธีการคืนความรู้สู่สังคมตามความสามารถและศักยภาพของบุตรธิดาที่มีแตกต่างกัน เมื่อบิดาถึงแก่กรรม บุตรธิดาได้สืบสานอุดมการณ์เพื่อพ่อ ได้ปรึกษากับญาติพี่น้องในพื้นที่ข้างบ้านสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนชื่อว่า “แหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านหลังเรียนภูทวดครูสิงห์ ฤทธิเดช”

ในการสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน นอกจากทำตามเจตนารมณ์ของบิดาแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนที่เข้ามาเป็นสมาชิกของโครงการให้เพิ่มมากขึ้นตามอัตภาพของตนเอง สอดคล้องกับปรัชญา

การศึกษาของประเทศไทย เรื่องให้ราษฎรได้เรียนรู้ตามอัตภาพ (เสนห์ จามริก, 2541 : 20) หมายความว่า ประชาชนมีช่องทางศึกษาหลายวิธี เพื่อแสวงหาการเรียนรู้ สร้างอาชีพที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับศักยภาพแต่ละบุคคล โดยเฉพาะในชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้จากปราชญ์ผู้รู้ดำรงอยู่ในแต่ละท้องถิ่นหลายสาขาอาชีพ เช่น บุคคลผู้มีความรู้เรื่องการทำเกษตรกรรม การจักสาน การฟ้อนรำ การทอผ้าไหม ผู้มีความรู้สาขาอาชีพต่างๆ เหล่านี้เป็นครูภูมิปัญญาที่มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้บุตรหลานหลายวิธี เป็นวิทยากรให้แก่สถานศึกษา และเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้คนในครอบครัวและคนในชุมชน

ปัจจัยส่งเสริมให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเกิดการเรียนรู้แบบทางเลือก

หลังจากตระกูลฤทธิเดชสร้างอาคารเรียนแล้ว ได้ประกาศรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ สมาชิกเป็นเด็กเยาวชนอายุ 8 - 25 ปี ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ปรากฏว่าเด็กที่เป็นสมาชิกมีทั้งกลุ่มเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน ติดสิ่งเสพติด ผลการเรียนต่ำ และเด็กเยาวชนกลุ่มสร้างสรรค์ที่รักการเรียนรู้ มีผลการเรียนดี รวมทั้งกลุ่มผู้ปกครอง จากการศึกษาทราบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการเรียนรู้แบบทางเลือกมีดังนี้

แหล่งเรียนรู้ของชุมชนเป็นพื้นที่ทางสังคม

การดำเนินกิจกรรมของโครงการเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนหลายๆ สาขาอาชีพมาร่วมกัน มีผู้ปกครอง ครู ครูภูมิปัญญาพื้นบ้าน องค์กรเอกชน (NGO) และกลุ่มเยาวชนที่เป็นสมาชิกโครงการร่วมกันทำกิจกรรมภายในอาคารเรียน จัดเป็นมุมเรียนรู้วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วาดภาพศิลปะ การเล่นดนตรีพื้นบ้าน นั้สมมติ สวดมนต์ไหว้พระ กิจกรรมภายนอกอาคารเรียน เช่น ซิงข้าวสวรรค์ ไกวเปลกล่อมลูก กีฬาประเภทฟุตบอล ตะกร้อ เดินเชือกสามัคคี โพงพาง กิจกรรมตอนกลางคืน ดูหนังห้อยจากระบบนิเวศน์สวนหลังบ้าน การทำกิจกรรมต่างๆ เริ่มตั้งแต่ 09.00-20.00 น. ขึ้นอยู่กับเยาวชนสนใจจะเข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มหรือศึกษาด้วยตนเอง ไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ

การทำกิจกรรมตามมุมต่างๆ ภายในอาคารเรียนและภายนอกอาคารเรียน ผู้ปกครอง ครูภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นผู้ใหญ่ใจดีคอยแนะนำหรือร่วมเล่นกิจกรรมด้วย เกิดความรักสามัคคี ความสุข เยาวชนไม่ทะเลาะวิวาท ใช้เวลาว่างศึกษาเรียนรู้ตามความสนใจและศักยภาพของตน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์. (2550 : 100) ได้ศึกษาการแก้ไขปัญหาการลดภาวะเสี่ยงของเด็กและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมเป็นตัวตั้งมาสร้างพื้นที่คุณภาพให้เด็กและเยาวชนได้ใช้บริการเหมือนกับการสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนส่งผลให้ชุมชนสงบสุข เพราะมีพื้นที่คุณภาพเกิดขึ้นในลักษณะการส่งเสริมความรู้ให้กับคนในชุมชนแบบทางเลือก เลือกดู ปฏิบัติ ทำได้ด้วยความพอใจของตนเอง จากความสัมพันธ์ทางสังคมกับเยาวชนหลายหมู่บ้าน ร่วมกับผู้ปกครองตนเองและส่งผลให้ผลการเรียนดี

การเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง

เนื่องจากสถานที่แห่งนี้เป็นขององค์กรเอกชนที่สร้างด้วยทุนทรัพย์ของตนเองไม่ได้อยู่ในกำกับดูแลของรัฐบาล ทำให้การดำเนินงานขององค์กรมีความคล่องตัวเป็นอิสระ ด้วยการบริหารงานของสมาชิกในครอบครัวพูดคุรสิ่งทฤษฎีเดช ร่วมกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน กับเด็กเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มสร้างสรรค์เข้ามาทำงานร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการพัฒนาเด็กไทยให้มีพัฒนาการทั้งทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม โดยใช้พื้นที่ในแหล่งเรียนรู้ของชุมชนจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ โดยไม่มีมิติเวลาเป็นกรอบเวลากำหนดในการทำกิจกรรม ใครสนใจกิจกรรมอะไร ฝึกปฏิบัติแบบยืดหยุ่นตามความสามารถศักยภาพของแต่ละคน จากการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก ปฏิบัติตนเองเหมือนกับการสร้างอนาคตของตนเอง ในภาพหน้า พ้องกับผลการศึกษาของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 70) ได้นำเสนอเรื่องการคิดเชิงอนาคตเมื่อเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้เด็กค้นพบศักยภาพของตนเองซึ่งเด็กและเยาวชนจากแหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านหลังเรียนปู่ทวดครูสิงห์ ทฤษฎีเดช ได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมจากความต้องเป็นตั้ตั้งทำให้เกิดความชำนาญ เป็นทักษะอาชีพ ทางเลือกเกิดกับเด็กๆ แบบปฏิบัติคนเดียวหรือรวมกลุ่มทำร่วมกัน ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของตนเอง

การเรียนรู้เสริมทักษะอาชีพแบบหลากหลายกิจกรรม

กิจกรรมที่กลุ่มเด็กเยาวชนให้ความสนใจมากที่สุด คือ กิจกรรมดนตรีโปงลางประยุกต์ มีดนตรี โปงลาง โหวต แคน รำมะนา ฉิ่ง ฉาบ พิณ ซอ เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และฝึกเล่นดนตรีแต่ละประเภท จากครูภูมิปัญญาซึ่งเป็นผู้นำคุณดนตรีพื้นบ้าน วิธีการฝึกการเล่นดนตรีแบบตัวต่อตัว หรือบางคนเลียนแบบเพื่อน คือดูเพื่อนๆ คนที่เล่นดนตรีได้เก่งแล้วนำมาเลียนแบบฝึกด้วยตนเอง และมีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน คือคนที่เก่งสอนเพื่อนคนที่เล่นดนตรีไม่ได้ วิธีการฝึกเล่นดนตรีหลายวิธี ทำให้เด็กเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและเยาวชนกลุ่มสร้างสรรค์มีความสามารถเล่นดนตรีได้ แล้วรวมกลุ่มกันตั้งเป็นวงดนตรีโปงลางประยุกต์ ปูทวดครูสิงห์ ฤทธิเดช แสดงในงานบุญประเพณีของชุมชนและแสดงในงานสำคัญที่เป็นกิจกรรมของจังหวัดมหาสารคามจัดขึ้น เช่น งานวันวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน วันต่อต้านยาเสพติดโลก ทำให้เด็กเยาวชนมีรายได้เสริมขณะกำลังศึกษาอยู่ เป็นที่ภูมิใจของผู้ปกครองและผู้ชมที่ได้ชมการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ยอมรับความสามารถของเด็กและเยาวชน ใช้เวลาว่างสร้างทักษะอาชีพให้เกิดขึ้น เป็นการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนและช่วยให้ปราชญ์ชุมชนที่เก่งด้านดนตรีพื้นบ้านยังคงดำรงอยู่ในชุมชน ถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ เป็นทุนทางสังคมได้เผยแพร่ความรู้เรื่องดนตรีให้คงอยู่ ผู้สืบทอดต่อมาคือกลุ่มเด็กและเยาวชน เกิดการเรียนรู้ด้วยความสนใจจากการฝึกปฏิบัติจริง หลายวิธีการเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย เกิดขึ้นนอกกระบวนการจัดการศึกษาของรัฐ นอกจากนั้นกิจกรรมดนตรีพื้นบ้านโปงลางประยุกต์สามารถสร้างความรักสามัคคีให้โอกาสเด็กทุกๆ คนทำกิจกรรมเล่นดนตรีร่วมกัน เด็กมีความสุข มีวิถีชีวิตอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น พ่อ แม่ ลูก ได้สร้างสุขร่วมกัน ครอบครัวอบอุ่นเกิดขึ้น จากการสื่อสารด้วยสื่อ ดนตรีพื้นบ้านของชุมชน เหมือนกับการสร้างสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ชุมชนน่าอยู่ด้วยการสื่อสารของคนในชุมชนจากสื่อพื้นบ้าน ซึ่ง กาญจนา แก้วเทพ (2549 : 56) กล่าวว่าไว้ว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านสื่อพื้นบ้านของแต่ละชุมชนที่ยังคงดำรงอยู่ เช่น การละเล่นพื้นบ้านหลายๆ ประเภทแตกต่างกันในแต่ละชุมชน

การเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ใจดีเสริมพลัง

พื้นที่ใช้สอยของแหล่งเรียนรู้ของชุมชนแห่งนี้ บุคคลที่เป็นเจ้าภาพหลักคือ เจ้าของสถานที่ตระกูลฤทธิเดช บุคคลที่เป็นเจ้าภาพร่วมคือ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้มีความรู้หลายสาขาอาชีพ ความรู้เรื่องดนตรี ทำนาปลูกข้าว ทอผ้า จักสาน และกลุ่มสตรีแม่บ้านได้เข้ามาเป็นเจ้าภาพร่วมร่วมกับเจ้าภาพหลัก ทุกคนเป็นผู้ใหญ่ใจดีที่หนุนเสริมโดยวางแผนงานร่วมกันจัดมุมกิจกรรมต่างๆ ไว้ภายในอาคารและมุมกิจกรรมภายนอกอาคาร ให้โอกาสเด็กดูและปฏิบัติตามความชอบและตามศักยภาพความสามารถของตนเอง ด้วยแนวคิดเด็กนำผู้ใหญ่หนุน ทำให้เด็กเยาวชนที่เป็นสมาชิกของโครงการเกิดการเรียนรู้จากสื่อกิจกรรมหลายประเภท เช่น มุมวาดภาพศิลปะ อ่านหนังสือ การละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ สื่อและกิจกรรมแต่ละประเภทมีความสอดคล้องกับความต้องการของเด็กแต่ละช่วงวัย การเกิดความชอบและสามารถปฏิบัติได้ อธิบายให้คนอื่นปฏิบัติตามได้ เหมือนการคาดการณ์อนาคตตนเอง เพราะเด็กและเยาวชนเรียนรู้ศักยภาพความสามารถด้วยการตัดสินใจของตนเองเป็นปัจจัยภายในแล้วบูรณาการกับปัจจัยภายนอก คือสื่อบุคคล สื่อกิจกรรมที่จัดขึ้นมาตามบริบทของชุมชน มีปราชญ์ชุมชน ครูดนตรีพื้นบ้านทำให้เกิดอาชีพเสริมที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้สิ่งใกล้ตัวมากที่สุด ส่งผลให้เด็กไทยรักชุมชน เข้าใจตัวเอง เป็นการสร้างมนุษย์ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อมรรวิทย์ นาครทรรพ (2549 : 70) อธิบายการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในมิติวัฒนธรรมที่อยู่ใกล้ตัวเด็กๆ ทำให้เด็กมีพัฒนาการเรียนรู้ที่ตระหนักถึงคุณค่าของสื่อด้านวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง ทำให้เด็กและเยาวชนเป็นคนมีคุณภาพซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมคือ ประเพณี ทุนทรัพยากรมนุษย์ที่สร้างอนาคตของชาติให้เจริญในโอกาสต่อไป ด้วยกระบวนการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายดังนี้

การศึกษาเรื่องแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบทางเลือกของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียง

เสียงเหนือของประเทศไทย เป็นกรณีศึกษาการสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เกิดจากองค์กรเอกชน จุดมุ่งหมายของการสร้างเพื่อสนองตอบเจตนารมณ์ของบิดาที่มีความต้องการคืนความรู้ให้สังคมในพื้นที่ชุมชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามของประเทศไทย เด็กและเยาวชนมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น หนีเรียน รวมกลุ่มเพื่อนเที่ยวเตร่ ทะเลาะวิวาท และเยาวชนกลุ่มสร้างสรรค์รักการเรียน การแก้ไขปัญหาด้วยการสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนทำให้เกิดกิจกรรมหลายรูปแบบที่เป็นสื่อคุณภาพและเป็นนวัตกรรมทางสังคม มีความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นตัวตั้งในการดำเนินโครงการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยในเชิงพื้นที่ เป็นกลไกขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในประเด็นที่ช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมการเรียนรู้มากขึ้น โดยใช้สื่อกิจกรรมที่ชุมชนมีอยู่มาพัฒนาต่อยอดกับเด็กและเยาวชน เป็นเสมือนการปฏิรูปการศึกษาในระบบโรงเรียนให้มนุษย์รู้จักท้องถิ่นของตนเข้าใจตนเองเพื่อคาดการณ์อนาคตของตัวเองในวันข้างหน้า

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

จากการสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านหลังเรียน ปุททศรสิงห์ ฤทธิเดช ซึ่งตั้งอยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 6 บ้านกุดแคน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ทำให้ชุมชนมีความรักสามัคคี บุคคลจากหลายฝ่ายร่วมกันสร้างพื้นที่คุณภาพให้กับเด็กเยาวชนโดยใช้กิจกรรมหลายรูปแบบ ซึ่งนอกจากช่วยให้เกิดความรักสามัคคีของเด็กในชุมชนแล้ว เด็กและเยาวชนในชุมชนและภายนอกชุมชนที่เป็นสมาชิกของโครงการยังเป็นผู้ที่เข้าใจตนเอง รักชุมชน เพราะได้เรียนรู้แบบทางเลือกจากภูมิปัญญาเยาวชนได้ฝึกฝนปฏิบัติ นำความรู้ธำเนียบให้คนอื่น ๆ เข้าใจได้ การเลือกเรียนรู้จากกิจกรรมตามอัตภาพของตนเอง เป็นช่องทางสร้างอาชีพในอนาคตได้ด้วยองค์กรเอกชนตระกูล "ฤทธิเดช" หนุนเสริมจากแนวคิดการคืนความรู้สู่สังคมตามเจตนารมณ์ของบิดาตนเอง ถือเป็นอุดมการณ์การจัดการความรู้ชุมชนที่เป็นแบบอย่างซึ่งควรขยายผลให้เกิดขึ้นในสังคมไทยทั่วทุกภูมิภาคในโอกาสต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการวิจัยการบริการวิชาการแก่สังคม ปีงบประมาณ 2552 งบประมาณเงินรายได้แผ่นดินฝ่ายแผนและพัฒนา งานวิจัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากโครงการวิจัย แผนงานการขับเคลื่อน สภาวการณ์เด็กและเยาวชน (Child watch ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). **สื่อสารเพื่อโลกสวย : บทเรียนจากการสื่อสาร เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน.** บริษัทเซเวน พรินต์กรุ๊ปจำกัด.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). **การคิดเชิงอนาคต.** พิมพ์ครั้งที่ 1 บริษัทซัคเซลมีเดีย จำกัด.
- จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์. (2550). **เด็กไทยบนทางสามแพร่ง : บทสังเคราะห์กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัดในโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด พ.ศ. 2550** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- เสน่ห์ จามริก. (2541). **ฐานคิดสู่ทางเลือกใหม่ของสังคมไทย.** พ.ศ. 2541. บริษัทอมรินทร์พริ้นแอนด์พับลิชชิง จำกัด (มหาชน)
- อมรวิทย์ นาคทรรพ. (2549). **เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม.** พ.ศ. 2549 พิมพ์ครั้งที่ 3. โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.